

bode) po jednim surovim grančetom«, a to je radi »beričeta«.

Narod u Južnoj Srbiji dakako da još i mnogo veruje u različna pretskazivanja i određuje vreme po raznim znacima. Tako

kad se kupa ptica veruje se da će biti kiše. Kad vatra puckara biće vetra, kad vo tresce zadnjom nogom biće rđavo vreme i sl.

Svetozar Raičević.

NEKROLOZI

Direktor Narodnog muzeja u Ljubljani, dr. Josip Mantuani, umro je 18. marta 1933. Kao sin maloga zanatlije rodio se je u istoj varoši g. 1860. i sam je prvo naučio zanat. Kasnije je apsolvirao gimnaziju i prešao u Beč, gde je u godinama 1884.—1889. svršio pravo, a u godinama 1889—1892 i filozofiju. Poslednje dve godine studija bio je član Zavoda za ispitivanje austrijske historije. Ma da je pok. Mantuani doktorirao iz historije umetnosti i staroklasične arheologije, nije mu to bila ni glavna ni isključiva struka. Najviše se bavio ispitivanjem historije muzike i muzičkog folklo- ra, a pored toga još i etnografijom, predhi- storijom, epigrafikom i dr. U Beču bio je najprije postavljen u Dvorskoj biblioteci kao kustos zbirke bakroreza, a kasnije kao vođa muzikalne zbirke. Iz Beča je premješten g. 1909 u Ljubljani, kao direktor Zemaljskog muzeja i ostao je na tom mestu sve do umi- rovljenja, g. 1924.

Već u Beču, pored činovničkog zvanja, pok. Mantuani bavio se predavanjem iz hi- storijske umetnosti i muzike i dobio g. 1909 počasnu titulu profesora. Posle rata, kada je ustanovljen ljubljanski univerzitet, Man- tuani je kao honorarni nastavnik predavao historiju starije umetnosti, arheologiju i epi- grafiku. Kada su podelili stručni nastavnici ova predavanja, Mantuani je prešao na dr- žavnu konservatoriju i tamo predavao histo- riju muzike, koju je bio studirao u Beču, a pre toga još u Ljubljani, u Glazbenoj ma- tici.

Najveći posao obavio je Mantuani u svoj- stvu direktora ljubljanskog muzeja. Pored nekih iskopavanja na teritoriji stare Emone, latio se je preuređivanja muzejskih zbirki. Tako je preuređena predhistorijska zbirka i dao je inicijativu za preuređenje umetničke zbirke i za stvaranje galerije. Sastavio je i objavio je i prvi njen katalog; sem toga, u muzeju je uredio zbirku biskupskog muzeja, punu lepo sačuvanih spomenika slovenačke crkvene umetnosti. Kao direktor muzeja po- stavljen je Mantuani za člana spomeničkog saveta kod bečke Centralne komisije a bio je član i različitih drugih stručnih komisija.

Po ovome se vidi, da pok. Mantuani nije bio uski specialist, nego široko zaintereso-

van radnik, što je možda i škodilo solidnosti njegovog rada. Pored uredskih funkcija on je bio i vrlo aktivan u naučnoj publicistici. I tu se ogleda njegova široka naobrazba, ko- ja odgovara polihistorikom idealu; od staro- egipatskih tekstilija i egzotičnih rezbarija do Klingerovog Beethovena obrađivao je pita- nja historije likovne umetnosti, a u muzici se je naročito istaknuo obradbom slovenač- kih komponista Jakoba Gallusa-Petelina i Jurija Mihevca. U zajednici sa Wesselym i Premersteinom, Mantuani je obradio minija- ture Dioscuridovog kodeksa i mnogo stranih i domaćih slikara. Bio je vrlo raden propa- gator i popularizator umetnosti, naročito pri- likom katoličkih kongresa i sličnih prire- daba.

Pok. J. Mantuani bio je i pravi član Znan- stvenog društva za humanistične vede u Ljubljani. Podrobniju bibliografiju isp. u Sta- nojevićevoj Narodnoj Enciklopediji sub Man- tuani.

Sem u stručnim slovenačkim publikacija- ma, pok. Mantuani je bio saradnik u »Lexi- con der Musikwissenschaft« i u različnim nemačkim stručnim časopisima, a pisao je također u »Novoj Evropi«, pa u »Narod- noj Starini« (I. 1922. str. 313. Dje- lo- vanje ljubljanskoga muzeja).

F. M.

*

Pri napomeni smrti Frane Radića valja evocirati i ono što je u našem časopisu m. o. rečeno o posebnoj grupi narod- nih starinara u članku »Hrvatska Troja« (N. S. II. 1923. str. 151). Karijeristi su, istina, svuda po svijetu uvijek ostajali pobjednici prema naravi stvari »službenih stručnjaka«, dok su skromni i neorganizovani radnici, bacani s površine, prešućivani i onemogu- ćivani, i ako češće kud i kamo vrijedniji, i jedini njihov saveznik bivalo je i bit će je- dino daleko Vrijeme, koje rehabilituje stra- daoce pred »unučadi poznom...« Ali, dok su živi, većina tih povlaštenih »zvaničnih stručnjaka« samo se smješka; oni su napo- kon pobjednici momenta. Sinekure, novine, ekskluzivne institucije, fondovi, poveza- nost lenjivaca i »slava« za života, to je nji- hovo; kao da bi htjeli dokazati ispravnost

svoje devize »jedamput se živi« pa ruši bližnjega svoga, ako je radiniji i osobito bez »veza«!

I doista u malom narodu ima daleko više tragičnih pojava među ljudima, koji su se posvetili naučnom istraživanju nego u velikim narodima gdje ne samo da se »geniju gnijezdo vije«, već i revni radenik nailazi pomagača svake ruke. U malenim sredinama nije tako. A među one teške primjere tragičnog čovjeka u malenom narodu spada svakako i Frano Radić, tek svijest, da nije uzalud ni živio, te život teškim radom ispunio, ublažuje tu tragiku.

Sedamdeset i šest godina proživio je Frano Radić na ovoj zemlji i dobar dio u Bolu na Braču, gdje se je i rodio (24. VIII. 1857.) i gdje se konačno zauvijek smirio (13. IV. 1933). Njegova kratka autobiografija upravo lapidarno pokazuje sav naš život u onim stranama. Sin pomorca Gjura i matere rođene Nikolić živi tamo u Dalmaciji, gdje je talijanština sve, a hrvatstvo tek sporedno, gdje je već u pučkoj školi samo talijanski naukovni jezik. Tada — bilo je pred neko sedamdesetak godina — dolazi mladi pop Nikola Petravić, te započinje narod osvješćivati, počinje borbu za hrvatski jezik u školi. I taj mladi pop i učitelj je probudio onu iskru u Frane Radića, onu duboku i žarku privrženost svojoj grudi i svojem jeziku, da mu to osta kroz vascijeli život. Da i život u talijanskim familijama taj je žar samo jače raspirio, a nije ga odvrtila ni talijanština ni pučke ni srednje škole. I poslije mature u Zadru polazi u Beč na politehniku (arhitektura), ali mu muž tetke dr. Ivelić ljuti autonomaš, uzima potporu i Frano Radić skreće po savjetu Mihovila Pavlinovića u školu u Makarskoj kao učitelj g. 1878., a od listopada 1881. do 1904/5. učitelj je na stručnom tečaju u Korčuli, da odavle pođe na žensku učiteljsku školu u Dubrovniku, gdje ostaje deset godina, pa se g. 1914. vraća u Bol i tu poživljuje 19 godina.

To je onako pregledno nacrtan život, izvanjski život. A sav je taj život preispunjen silnim radom. Svaki bi drugi, odaljen od knjižnica, muzeja i drugih pomagala klonuo, Frano Radić ne klonu ni časa. Mnogobrojne rasprave i članke razasuo je po časopisima i znanstvenim i zabavnim. Kad je 1892. S. Ljubić, ravnatelj arheološkog muzeja i urednik »Viestnika Hrvatskoga arheološkoga društva« iz Zagreba otpremljen u mirovinu, otišao je na Hvar i odande pokušao još uređivati »Viestnik«, koji je međutim svoju prvu seriju završio ipak iste godine. Nešto 1895. kad je došlo Brumšmidovim postavljanjem do nove serije, odlučilo je i Hrvatsko starinarsko društvo u Kninu da izdaje posebno svoje glasilo, te je uredništvo povjereno Frani Ra-

diću, teoretičnom učitelju strukovnog tečaja u Korčuli. I danas je vrijedno proučiti u II. godišta (s. 138.) apologiju izdavača »Da li je suvišno naše glasilo »Starohrvatska Prosvjeta«?« s napomenom o dotiranju naših tadašnjih stručnih časopisa sa strane tuđinskih državnih režima, pa Radićev nekrolog S. Ljubiću (ibidem, p. 262, i d.), pa skroman i nepretenciozan stav (S. P. VI 56) u izjavi da se prima svaki dobronamjerni savjet i kritika, spremnost za podjelu rada, te konačno izjava kapitulacije (VIII. 1904. s. 3.), a sve to zato, da se i danas razabere u našoj javnosti, koliko već dugo traju lični režimi izvjesnih samodržaca i njihovih grupa u svijetu »objektivne« nauke, kako se mnogima (sad već po nekoj »tradiciji«) osporavalo i onemogućivalo i samo pravo na rad u izvjesnim centrima. I s pravom je Frano Radić istaknuo da je bio tako reći sticajem tih ličnih alijansa osuđen »stanujući kao u prognanstvu u malom gradiću«... »Starohrvatska Prosvjeta« je s 1. i 2. sveskom završila izlaženje 1904. Tu je u časopisu neumorni radenik bio skupio cio niz odlučnih suradnika: Kaera, Simu Ljubića, Karla Patscha, Luigija Maruna, Urlić-Ivanovića, Vida Vuletića-Vukasovića i druge, ali glavni je suradnik bio on sam, dapače više sam i osamljen.

Bilo bi nemoguće pokazati ovdje ono veliko djelo, što je tu izvedeno, nemoguće je upoznati se samo i s prikazom starinskih crkva i crkvice — (najčešće skreće k crkvi sv. Marije u Biskupiji), — starinskih gradova, grobova, stećaka, pa posvuda vidjeti onu vidovitost bogodanog istraživača, koji neće uzmaknuti ni pred Bulićem, kad u duši znade, da je lik u krstionici u Splitu prikaz starohrvatskog vladara, a ne Spasitelja. Ali i prije je tako istupio.*

* Dok don Frano Bulić, izdanak bečke škole, kao s piedestala grupira, normira, smatrajući da ne smije i ne može biti prigovora njegovu komentaru, skromni učitelj Frano Radić (»diletant«!) ipak se usudio te već 1889. svesti stvari na svoje mjesto i vrijeme mu je dalo pravo. Govoreći o hrvatskoj ornamentici kaže Frano Radić sasvim ispravno: »Ja te motive zato nevolim zvati mističnijima, pa neka su jih slobodno tako prozvali duhoviti Francuzi. U tijem motivima nazire se samo stanovit, općenit stepen razvitka umjetnosti u svakoga naroda. Ako tih motiva ima i na talijanskijem, i na francuskijem spomenicima, što jih napominje g. Bulić, ako jih ima na maurickijem u Španjolskoj, na rumunjskijem, armenskijem i georgijanskijem malo da ne iz istog zemana, svemu tomu uvigjam jedan jedincati te isti uzrok. Taj prvobitni način ornamentacije pojavio se je na crkva-

I što se dogodilo? Gle, njemu, skromnom radniku, koji nije nikad nikakova odlikovanja za svoj rad primio, a ni tražio, njemu daje sadašnjost pravo, da i prijašnji protivnici pristaju, — kadšto i nerado — uz njegovo mišljenje. Ružali su se njegovom nazivlju, njegovom bizantsko-hrvatskom specijalitetu, pa gle: i to postade priznata istina, ako i ne onako, kako je on to zaokružio. Ja mislim, da će se njegova savjesnost, njegovo znanje i ispravnost sada najbolje pokazati u načinu kako on gleda u vjerodostojnost listine Petra Krešimira, kojom se daju povlasti rapskoj biskupiji (»Starohrvatska Prosvjeta« VII. 75). Treba u Šišićevom »Priručniku« (Zagreb 1915.) otvoriti str. 636, pa vidjeti, kojom oštrinom Frano Radić siječe, tako da ni Šufflay nije mogao nikako segnuti dalje.

Pa da tragika bude još veća: taj čovjek, koji je nama kasnijim i dalekim toliko toga otkrio, koji je tako oštro gledao i strani i domaći svijet, koji je i nama izoštrio vid za pogled u prošlost i budućnost, taj čovjek morade pod kraj života ostati bez vida — prava faustovska sudbina! Ali neće da klone: tri mu kćeri čitaju, duh mu radi neumorno, nutrašnje svjetlo osvjetljuje mu omiljele i tako poznate starohrvatske spomenike od velike crkve, od brojnih klesarija do sitnih grobnih priloga. I u tom radu dolazi dan polaska s ovog svijeta — ali rad mu kroz pedeset i dvije godine postaje nezaboravan i priznat: njegova se »Starohrvatska Prosvjeta« može danas tek teškom

ma, tijem i najsajnijim i najtrajnijim spomenicima kršćanstva, netom su jih počeli graditi svojijem rukama iz istoka u Evropu doseljeni narodi, koji se svi od prilike nahogljahu na istom stepenu kulturnog razvitka. Takova dakle ornamentacija nije posebna svojina nijednoga naroda, već je svjema uopće zajednička. Ona nije, kako piše g. Bulić, da »njeki spisatelji hoće«, »porjeklom ni iz Švedske ni iz Irske« niti je samo »osebujština starih Kelta«, niti je »osebujština germanskih naroda, te preko Langobarda doprla u umjetnost evropejsku«, niti je »to narodno obilježje starih Gala«. Svikoliki narodi na svijetu imali su na onom stanovitom stepenu umjetničkog razvitka te vrsti uresa, a imaju ga neki još i sada. Eno jih urezanih na starinskijem predmetima Feničana, Asiraca, Kelta i Grka, a eto jih sada opažamo na tijelu, na oružju i na lađjama divljijeh stanovnika otoka Velikoga Oceana. Ljucki duh razvijao se i razvija se još i dan danas vazda polag istijeh općenitijeh zakona...« (Isp. »Viestnik Hrvatskoga arkeološkoga društva« XI. Zagreb 1889. s. 83).

umkom i znatnim troškom nabaviti. A baš ništa ne čini, da se Narodna enciklopedija nije dostojala toga vrijednoga radenika ma i spomenuti, alj niže za nj govori ipak njegova bibliografija. Gj. Sz.

— »Slovinac« Dubrovnik 1884. (referati i kritike, iz povijesti umjetnosti).

— Primjetbe na članak g. Vida Vuletić-Vukasovića »Sredovječni talijanski basoriljev sa natpisom u gradu Korčuli« (u Dalmaciji). »Starinar« III. Beograd 1886. s. 104.

— O spomenicima. Iz kojega su doba i kojega li naroda grobni spomenici Crne Gore, Dalmacije, Bosne i Hercegovine, što ih naš narod zove stećcima, mramorima ili mašetima (»Bosanska Vila« Sarajevo 1887.)

— Starinska crkva Sv. Vida na groblju sela Žrnova na otoku Korčuli. (»Buletino« di archeologia e storia dalmata« X. (1887.) supp. II., 1).

— Nadpis iz srednje dobe na otoku Korčuli. (»Buletino« X. (1887.) supp. II, 5.)

— Prilog k ikonografiji Arhangjela Mihovila u borbi sa gjavlom u srednjem vieku. (»Buletino« X. (1887.) supp. IV.)

— Ostanci rimske naselbine u selu Lumbardi na otoku Korčuli. »Starinar« IV. Beograd 1887. str. 10.

— Staro-kršćanski nadpis sa otočića Vrnika. (»Viestnik Hrvatskoga arkeološkoga društva« IX. Zagreb 1887. s. 37.)

— Nadpisi iz mletačkog doba u dominikanskoj crkvi S. Nikole u Korčuli. (»Buletino« XII. (1887.) s. 52.)

— Nadpisi iz mletačkog doba u Vrboski na otoku Hvaru. (»Buletino« XII. (1889.) s. 84.)

— Nadpisi iz mletačkog doba u Blacima kod Nerežišća na otoku Braču. (»Buletino« XII. (1889.) s. 132.)

— Primjedbe na »Bilješke o nekijem starinama u gradu Korčuli« od V. Vuletić-Vukasovića objelodanjene u »Starinaru« god. IV. br. 1, 2, 3 i 4 (»Starinar« VI. Beograd 1889. str. 8, 53.)

— Kritika Bulićevih »Hrvatskih spomenika« I. u izdanju Jugoslavenske akademije. (»Viestnik Hrvatskoga arkeološkoga društva« XI. Zagreb 1889. str. 50, 82, 115.)

— Jedna bolska uresna ploča sa natpisom iz IX. vijeka. (»Viestnik« XI. Z. 1889. s. 65.)

— Sredovječni natpisi u Šibeniku (»Viestnik« XII. Z. 1890. s. 3.)

— Hrvacke starine u Zadru. »Viestnik« XII. Z. 1890. s. 34.

— Predhistorički predmeti s otoka Korčule i poluotoka Pelješca u Dalmaciji (zajedno s V. Vuletićem Vukasovićem). »Viestnik« XII. Z. 1890. s. 73.

— Slavensko-bizantinski spomenici u Korčuli. »Viestnik« XII. Z. 1890. s. 81.

— Kninski spomenici hrvacko-vizantinskoga sloğa u zagrebačkom arheološkom muzeju »Viestnik« XII. Z. 1890. s. 113.

— Sredovječni natpisi u Zadru. (»Viestnik« XII. 1890. s. 119.)

— Hrvacki natpis iz Bola. (»Buletino« XIII. (1890.) s. 9.)

— Nadpisi iz mletačkoga doba u Šibeniku. (»Buletino« XIII. (1890.) s. 55, 67, 83.)

— Nadpisi u Bolu u crkvi Blažene Gospe od Milosrgja. (»Buletino« XIII. (1890.) s. 131, 157.)

— Najnovija otkrića predhistoričkih predmeta u Drniškoj, Kninskoj i Vrličkoj okolici. (»Viestnik« XIII. Z. 1891. s. 5.)

— Četiri staro-hrvacke bogomolje u Primorskoj županiji (Parathalassiji). »Viestnik« XIII. Z. 1891. s. 20. i d.

— Nova dva ulomka staro-grčkoga natpisa iz Lumarde na otoku Korčuli. (Viestnik« XIII. Z. 1891. s. 42.)

— Četiri stupčića slavensko-bizantinskoga sloğa na Otoku (Badiji) kod Korčule. (»Viestnik« XIII. Z. 1891. s. 43.)

— Starodavno plosnarezano i bojadisano propeće u franovačkoj crkvi u Zadru. »Viestnik« XIII. Z. 1891. s. 114.

— Prikaz monografije »Srpski narodni vezovi« V. Vuletić-Vukasovića. (»Viestnik« XIII. Z. 1891. s. 121.)

— Umjetnine i nadpisi na Lastovu. (»Buletino« XV. (1892.) s. 86, 100, 121, 135.)

— Ulomak nadvratnika sa natpisom i urešom hrvacko-bizantinskoga sloğa u Trogiru (»Viestnik« XIV. Z. 1892. s. 16.)

— Sredovječni nadpisi u Trogiru. (»Viestnik« XIV. Z. 1892. s. 17.)

— Ruševine staro-kršćanske crkvice Sv. Barbare na otočiću Sutvari prema selu Lumbardi na Korčuli. (»Viestnik« XIV. Z. 1892. s. 50.)

— Ostaneci staro-rimskog prostog kupališta u luci Banji kod grada Korčule. (»Viestnik« XIV. Z. 1892. s. 77.)

— Gotička vrata sa figuralnom plohozezbom u franovačkoj crkvi Bl. Gospe od Milosrgja na otoku (Badia) kod Korčule. (»Viestnik« XIV. Z. 1892. s. 79.)

— Tri nadoltarska gotička križa sa naslikanjem Propećem u riznici starodrevne bratovštine Svijeh Svetijeh u Korčuli (»Viestnik« XIV. Z. 1892. s. 111.)

— Tegurij starohrvatske biskupske crkve sv. Marije u Biskupiji kod Knina. (»Starohrvatska Prosvjeta« I (1895.) s. 7.)

— Ulomak pilastra iz VI. ili VII. vieka. Po A. Iv. Evansu. (»Starohrvatska Prosvjeta« I. (1895.) s. 23.)

— Hrvatska biskupska crkva sv. Marije u Biskupiji i kaptolska crkva sv. Barbare na sadašnjem Kapitolu kod Knina. (»Starohrvatska Prosvjeta« I. (1895.) s. 35, 90, 150.)

— Ruševine crkvice sv. Luke na Uzdolju

sa pisanom uspomenom hrvatskoga kneza Mutimira. (»Starohrvatska Prosvjeta« I. (1895.) s. 74.)

— Još dvie rieči ob ulomku pilastra sa nadpisom »Stefaton«. (»Starohrvatska Prosvjeta« I. (1895.) s. 84.)

— Starohrvatski, ćirilicom pisani nadpis iz Povalja na otoku Braču. (»Starohrvatska Prosvjeta« I. (1895.) s. 103.)

— Primjetbe na izvješće »Katoličke Dalmacije« o razpravi, koja se razvila u V. odsjeku I. kongresa kršćanskih arheologa u Spljetu, o plohozezanom liku sjedeće osobe sa krunom na glavi na pluteju spljetske krstionice. (»Starohrvatska Prosvjeta« I. (1895.) s. 112.)

— Ulomak sredovječnoga nadpisa iz Badnja kod Drniša. (»Starohrvatska Prosvjeta« I. (1895.) s. 135.)

— Nekoliko ulomaka lezenâ, plutejâ, vratnih pragova i lukova sa starohrvatske bazilike sv. Marije u Biskupiji kod Knina. (»Starohrvatska Prosvjeta« I. (1895.) s. 165.)

— Izvješće o radu Hrvatskog starinarskog društva u obće, a napose o kršćanskim starinama do sada otkrivenim i objelodanjenim u Dalmaciji, osim Solina, Bosni-Hercegovini, Hrvatskoj, Slavoniji i Istri. (»Starohrvatska Prosvjeta« I. (1895.) s. 188, 254. — II. (1896.) 179, 254. — III. 1897, s. 39, 84, 145. — IV. 1898. s. 37, 86, 157. — V. 1900. s. 136.)

— Hrvatsko-bizantinske nadstupine Prvog muzeja hrvatskih spomenika (»Starohrvatska Prosvjeta« I., II. (1895., 1896.) s. 205; 10.)

— Uresni učelak hrvatsko-bizantinskoga sloğa u Škaljarim kod Kotora. (»Starohrvatska Prosvjeta« I. (1895.) s. 235.)

— Starinska crkvice sv. Luke na otoku Lastovu. (»Starohrvatska Prosvjeta« I. (1895.) s. 239.)

— Starohrvatski ratni mač. (Starohrvatska Prosvjeta« I. (1895.) s. 242.)

— Srebrene ostruge i saponi iz starohrvatskog groba u biskupskoj bazilici sv. Marije u Biskupiji kod Knina. (»Starohrvatska Prosvjeta« II. (1896.) s. 5.)

— Predstavlja li plohozezba na ploči svjetske krstionice Spasitelja ili kralja? (»Starohrvatska Prosvjeta« II. (1896.) s. 48, 109, 167.)

— Grobna raka iz starohrvatske biskupske bazilike S. Marije u Biskupiji kod Knina i u njoj nadjeni mrtvački ostaneci. (»Starohrvatska Prosvjeta« II. (1896.) s. 71.)

— Mrtvački ostaneci nadjeni u prostu grobu na starohrvatskom groblju u Biskupiji kod Knina. (»Starohrvatska Prosvjeta« II. (1896.) s. 143.)

— Starinske crkve i samostani hrvatskih Benediktinaca kod Komiže na otoku Visu i na susjednom otočiću Biševu. (»Starohrvatska Prosvjeta« II. (1896.) s. 156.)

— Tri glagoljaška nadpisa u Gornjem Ko-

sinju u Senjskoj biskupiji. (»Starohrvatska Prosvjeta« II. (1896.) s. 163.)

— Nekoliko ulomaka kamenitih rešetaka (transennae) i krstova pripadajućih bazilici S. Marije u Biskupiji kod Knina. (»Starohrvatska Prosvjeta« II. (1896.) s. 211.)

— Crkva S. Petra u Omišu. (»Starohrvatska Prosvjeta« II. (1896.) s. 225.)

— Razvaline crkve S. Stjepana u Dubrovniku. (»Starohrvatska Prosvjeta« III. (1897.) s. 14.)

— Mrtvački ostanci iz triju starohrvatskih grobova uz ruševine biskupske bazilike Sv. Marije u Biskupiji kod Knina. (»Starohrvatska Prosvjeta« III. (1897.) s. 31.)

— Ulomci s jedanaest tegurija oltarskih ciborija i jednog vratnog okvira starohrvatske bazilike Sv. Marije u Biskupiji kod Knina. (»Starohrvatska Prosvjeta« III. (1897.) s. 51.)

— O benediktinskom samostanu i crkvi SS. Kuzme i Damjana u Tkonu na otoku Pašmanu. (»Starohrvatska Prosvjeta« III. (1897.) s. 64.)

— Mrtvački priloz i nadjeni u starohrvatskim grobovima u Koljanim kod Vrlike (»Starohrvatska Prosvjeta« III. (1897.) s. 99.)

— Vrhovi starohrvatskih streljaca u »Prvom Muzeju hrvatskih spomenika« u Kninu. (»Starohrvatska Prosvjeta« III. (1897.) s. 114.)

— Starohrvatske bojne sjekire »Prvoga Muzeja hrvatskih spomenika« u Kninu. (»Starohrvatska Prosvjeta« III. (1897.) s. 124.)

— Crkva Sv. Klimenta u Sitnomu u bivšoj poljičkoj kneževini. (»Starohrvatska Prosvjeta« III. (1897.) s. 138.)

— Bojna koplja i topuzi ili buzdovani »Prvoga muzeja hrvatskih spomenika« u Kninu. (»Starohrvatska Prosvjeta« IV. (1898.) s. 34.)

— Nadpis koji spominje Pribimira, namjestnika kralja Zvonimira. (Starohrvatska Prosvjeta« IV. (1898.) s. 12.)

— Pločaste nadstupine sa srednjih stupčica dvostrukih prozora (biforâ) starohrvatskih zvonika. (»Starohrvatska Prosvjeta« IV. (1898.) s. 21.)

— Kitnjast akroterij sa razvalina starohrvatske bazilike S. Marije u Biskupiji kod Knina. (»Starohrvatska Prosvjeta« IV. (1898.) s. 34.)

— Treći tip staro-hrvatskih mamuza. (»Starohrvatska Prosvjeta« IV. (1898.) s. 57.)

— Par ostrugâ iz Bratiškovaca. (»Starohrvatska Prosvjeta« IV. (1898.) s. 59.)

— Sredovječne crkve u Stonu. (»Starohrvatska Prosvjeta« IV. (1898.) s. 70, 140.)

— Dvie najstarije sačuvane crkve u Dubrovniku. (»Starohrvatska Prosvjeta« IV. (1898.) s. 82.)

— Graditeljski uresni i nadpisni ulomci hrvatsko-bizantinskoga sloga sa crkve Bl.

Gospe u drniškom Gradcu. (»Starohrvatska Prosvjeta« IV. (1898.) s. 107.)

— Tobožnji Šubićev grb u Sibeniku. (»Starohrvatska Prosvjeta« IV. (1898.) s. 119.)

— Nekoliko kovinskih uresa s pojasnih kajiša, ostružnog kamenja i drugih podveza u nošnji starih Hrvata. (»Starohrvatska Prosvjeta« IV. (1898.) s. 130; V. (1900.) s. 37.)

— Crkvice S. Jurja u Ponikvama na poluotoku Pelješcu. (»Starohrvatska Prosvjeta« IV. (1898.) s. 152.)

— Obla crkva Bl. Gospe od Planice na otoku Visu. (»Starohrvatska Prosvjeta« IV. (1898.) s. 154.)

— Hrvatsko-bizantinski slog. (Starohrvatska Prosvjeta« V. (1900.) s. 3.)

— Nova svjetlost na pitanje o »Admiralima ratne mornarice hrvatske« godine 1358. do 1413. (»Starohrvatska Prosvjeta« V. (1900.) s. 59.)

— Knjiga o uredbama i običajima skupštine i općine otoka Lastovo. (»Monumenta historico-juridica Slavorum Meridionalium« VIII. Jugoslavenske akademije u Zagrebu 1901.)

— Ostanci starinske crkve i groblja u gornjim Koljanima kod Vrlike. (»Starohrvatska Prosvjeta« V. (1900.) s. 107; VI. (1901.) s. 3, 107.)

— Sredovječna crkvice Sv. Ivana Krstitelja u Bolu na otoku Braču. (»Starohrvatska Prosvjeta« VI. (1901.) s. 24.)

— Sredovječne crkvice oko Selaca na otoku Braču. (»Starohrvatska Prosvjeta« VI. (1901.) s. 34.)

— Župna crkva Sv. Martina u Pridrazi kod Novigrada. (»Starohrvatska Prosvjeta« VI. (1901.) s. 42.)

— Starohrvatska crkvice Sv. Petra u Kuli Atlagića. (»Starohrvatska Prosvjeta« VI. (1901.) s. 49.)

— Ostanci starohrvatske bazilike na glavici »Stupovi« u Biskupiji kod Knina. (»Starohrvatska Prosvjeta« VI. (1901.) s. 63.)

— Ostanci starohrvatske crkvice S. Mihovila u Nevidjanim na otoku Pašmanu. (»Starohrvatska Prosvjeta« VI. (1901.) s. 84.)

— Dva starokršćanska grobna kositerna kaleža iz Podgradja (Asseria) kod Benkovca. (»Starohrvatska Prosvjeta« VI. (1901.) s. 101.)

— Još o hrvatsko-bizantinskom slogu (»Starohrvatska Prosvjeta« V. (1900.) s. 123; VI. (1901.) s. 12, 87.)

— Sredovječni natpisi. (»Starohrvatska Prosvjeta« VII. (1903.) s. 21.)

— Traгови crkvice na Lopuškoj glavici u Biskupiji kod Knina. (»Starohrvatska Prosvjeta« VII. (1903.) s. 35.)

— Dva rukopisna evangelijara u Trogiru. (»Starohrvatska Prosvjeta« VII. (1903.) s. 39.)

— Sredovječni pismeni spomenici u samostanu o. o. Konventualaca u Šibeniku. (»Starohrvatska Prosvjeta« VII. (1903.) s. 51.)

— Može li se vjerovati u autentičnost Krešimirove listine privilegija rabskoj biskupiji? (»Starohrvatska Prosvjeta« VII. (1903.) s. 74.)

— Kolo sa zvončićima u župnoj crkvi SS. Kuzme i Damjana na Lastovu. (»Starohrvatska Prosvjeta« VIII. (1904.) s. 28.)

— Crkvice hrvatsko-romaničkoga sloga na Lastovu. (»Starohrvatska Prosvjeta« VIII. (1904.) s. 31.)

— Pregrade svetišta (septum) i s njima spojene kamenite grede (trabes) starohrvatskih crkava. (»Starohrvatska Prosvjeta« VIII. (1904.) s. 35.)

— Tri šlema nadjena u Vidu kod Metkovića nijesu germanskog, nego slavenskog porijekla. (»Starohrvatska Prosvjeta« VIII. (1904.) s. 41.)

— Jedan prilog k povijesti Židova u Dalmaciji. (»Vjesnik kr. hrv. slav. dalm. zem. arhiva« VIII. Zagreb 1906. s. 209.)

Ovo je, doduše, samo nepotpuna skica bibliografije, ali naučni naši instituti u boljoj su prilici nego uredništvo »Narodne Starine« da nadopune ovaj nacrt, koji bi mogao dati pobude za obnovu zanimanja za ovu naučnu građu.

*

10. VII. 1933. umro je u Dubrovniku naprasnom smrću Vid Vuletić Vukasovičić, koji je rođen 1853. u Brsečinama blizu Dubrovnika. Bio je najprije učitelj u različnim mjestima, zatim srednjoškolski nastavnik u Dubrovniku. Istaknuo se kao amateur u radu starinarskom i etnografskom nekako zajedno s Franom Radićem s kojim je bio jedno vrijeme kolega na građanskoj školi u Korčuli. U znak priznanja izabrala ga je bila Srpska Kraljevska Akademija Nauka u Beogradu dopisnim članom.

Svoje članke počeo je objavljivati od 1875., najprije u zadarskom »Narodnom Listu«, poslije u dubrovačkim časopisima »Slovinac« (od 1880.) i »Srd«, a i u splitskom »Bullettino«, beogradskom »Starinaru«, sarajevskom »Glasniku Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini«, u »Viestniku Hrvatskog arheološkog društva« u Zagrebu, u »Starohrvatskoj Prosvjeti« Hrvatskog starinarskog društva u Kninu (gdje je naročito obrađivao bibliografiju) i dr.

Mnogo je dakako i putovao zbog prikupljanja građe,* a prisustvovao je i fol-

* Prije osnivanja bosansko-hercegovačkog muzeja osamdesetih godina XIX. stoljeća najrevniji sakupljač natpisa, koje je objavljivao u zagrebačkom arheološkom časopisu. Ipak, i on je u svom sabiračkom radu epigrafskog materijala osjetio oštrice tuđe zavisti, koja je stalna pratilja nastojanja svih

klorističkim naučnim kongresima u Parisu i Chicagu. Potkraj života intenzivno je radio u Dubrovačkom arhivu. Okušavao se i u beletristici (Priček cara Dušana u Dubrovniku, Harambaša Gjuro, Basne tuđinske, Mater Dolorosa i dr.).

U knjizi »Napomene o narodnom umjeću« (Dubrovnik 1913.) upozoravao je: »Počelo je eto u nas nestajati, osobito staroga, tekstilnoga umjeća, to su ga u bescijenje pokupili tudi trgovčići. Gotovo će ga sasvim nestati, jer ga žalibože naši nijesu znali cijeniti i spremiti kao domaću svetinju. Ne pređe se na vitlu domaća svila, a uz to se doma ne masti travama ni biljkama, nego je uzela maha anilinska šara i tako malo traje, a s početka jako zvrči. O domaćoj prtenini nema traga ni govora, a bez toga nije ti trajna ni dragocijena ženskog posla. Doba je na izmaku, a da se uhvate najzlamenitiji uzorci i da se po njima, u koliko je moguće, prepoređi domaće umjeće, koje je na rastanku... Treba da dođe puk do spoznaje toga svoga umjeća, da bude iznova što je i prije bilo, da se svak sjeti svog obraza, da mu postane značajnim, milim i dragocjenim taj drevni ures, staro ruho, što mu je svjetlalo lice na narodnom zboru...« Knjiga je nastala povodom različitih edicija kao što su n. pr. »Dalmatien« (Wien 1911) što su je napisali bečki sveučilišni profesori iza svog putovanja ožujka 1910. (herausgegeben im Auftrage des Rektorats von Prof. Dr. Ed. Brückners), pa predavanja dr. M. Haberlanda »Narodna umjetnost u Istri i Dalmaciji« te dr. Milana pl. Rešetara »Narodna pjesma na jugu monarhije —«. Istina, svi Vuletić-Vukasovićeve članci ove knjige u stvari su više manje dobronamjerni feuilletoni, zanosni, te ne razlikuju čistu nauku i na naučnim rezultatima udešene primjene od ordinarne diletantske rabote naročito tuđinačkih interesenata. U ono vrijeme bila je Dalmacija c. kr. Reichsland i naše južnoslovensko primorje od Trsta ka jugu jedino Küstenland Austro-Ugarske kamo su povlašteni narodi A-U Monarhije posljednjih decenija pred Svjetski Rat započeli dolaziti kao u jednu svoju egzotičnu, polukolonijalnu provinciju. I upravo su nas stranci,

neklakaških naučnih radnika. U »Viestniku Hrvatskoga arheološkoga društva« XI. (1889. s. 50.) tuži se: »Ja sam, kao skroman čovjek, radio i radim, da se rečeno pitanje svjestno uputi, pa mi je do nade, da mi neće biti barem protivnika ni u zemlji stećaka, jer ja nedolazim u Herceg-Bosnu, da udaram kakvu reklamu, te da lovim časti, no samo radi stećaka, starobosanskih natpisa i drugih starina. Dobro me razumiju barem neki tobože učenjaci kod muzeja u Sarajevu.«

kao i u prijašnja vremena, poticali na proučavanje samih sebe. M. o. se tako oduševio i pisac knjige tim stranim ogledima našega folkloru za koji se, doduše, pomalo već i prije zamimao. Ono, što je on tangirao ca. dva decenija prije obradila je, kako je već znala, ali u tehnički besprekornoj ediciji gđja Natalie Bruck-Auffenberg: »Dalmatien und Volkskunst. Muster und Kunsttechniken aus altem Volks- u. Kirchengebrauch, Spitzen, Stickarbeit, Teppichweberei, Schmuck, Trachten u. Gebrauchsgegenstände der Dalmatiner (Kunstverlag Anton Schroll & Co. Wien). Na ovoj strani pregled dalmatinske obrtne i pučke radinosti upozorene su prejasna gđja Erzherzogin Maria Josepha, čč. ss. u Sinju i »Verein« za unapređivanje interesa Dalmacije, ali tako je započelo i kobno kupovanje naših narodnih starina. Etnografskog, i ako talijanaškog smisla bilo je u Dalmaciji još i 1846, kada je dr. F. Carrara objavio monografiju o narodnim nošnjama: »La Dalmazia discripta con 48 tavole miniate rappresentati i principali costumi nazionali«. Vuletić-Vukasović preveo je jedno cijelo poglavlje, o narodnom ruhu, pa se tu ističe drevna konstatacija Lovrićeva.*

Gle, vojvoda nekijh dalmatinskih!
Kad dojedre Italiji ravnoj,
Tu se oni brže potal'janče,
I stide se slovinskog imena.

Zatim je V. V. nadovezao pregršt svakojakog svog znanja o domaćem tkanju i bojenju, zrnca važna ne samo za historiju materijalne kulture naroda već i za historijat publicističkih etnografskih starijih nastojanja n. pr. dr. F. S. Krauss contra Felix Lay, dalje za povijest oružja, pa svaštičarski produžuje ispise iz Haberlandtove edicije, pa o čilimima i serdžadama u Herceg-Bosni, o čipkama i vezovima, o odjeći u narodnim pjesmama i o opremi junakâ i sl.

Kao i Frano Radić i ako ne historičar i etnolog od zanata privrijedio je i Vid Vuletić-Vukasović kao amateur mnoge vrednote, koje će nauka kritički i sintetički jednom moći razmjerno upotrebiti. Nažalost, decenijama sabranu građu profesionalni stručnjaci još ne upotrebiše, te se čini da će i otsad tako čekati sabrana. Nije li, eto, nešto u neredu kod »službenih« stručnjaka? Ili su bili preokupirani? Ili ih kod nas i nema dovoljno? Pa, šta da radimo? Živa je šteta, što opet dobar dio radnika amateura ne ostavlja iza sebe točnu bibliografiju. O Vuletiću-Vukasoviću sastavio je doduše g.

* O Lovriću isp. radnju dr. M. Stojkovića, Ivan Lovrić, pristaša struje prosvjetljenja u Dalmaciji. (»Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena« XXVIII. b. Zagreb, 1932.)

Jovica Perović jedan nacrt bibliografije i poslao uredništvu kalendara »Vardar«, ali je ondje zaturen. Ovdje iznosimo jedan pregled (osim beletristike), u koliko su uredništvu »Narodne Starine«, u današnjim prilikama, bili pristupačni časopisi. No konstatacija ove vrste, kao i uloga pokojnika, uostalom je predmet što ne će ga opširnije razraditi kasnija historija kulture naših dana... Slijedi bibliografija čovjeka radina života u koji bi se mogli ugledati mnogi visokopoloženi ljenivci, kojima je Providnost udijelila i karijeru i sredstva, samo što oskudijeva; u marljivošću i tolerancijom tuđeg nastojanja, uvijek u bolesnoj brizi za svoju »slavu«. Itd., itd.

— Grad Dubrovnik Kanavelića god. 1667. (»Slovinac«, Dubrovnik 1880. str. 461.)

— Starine. (»Slovinac« Dubrovnik 1881. str. 374; 1884. str. 202.)

— Hercegovački nadpis. »Bulletino di Archeologia e Storia Dalmata IV. Spalato 1881., p. 27.)

— Iscrizioni Dalmate d'epoca Veneziana (Curzola). »Bulletino« IV. (1881.) p. 8. etc. — V. (1882.) Curzola, Žrnovo; Traù; Ragusa; Kuna di Sabbioncello; Blatta di Curzola; Slano presso Ragusa; Stagno; — VI. (1883) Stagno; Macarsca; Curzola; Isola Mezzo (Lopud); Šipan; V. Curzola.

— Korčulanske starine. (»Viestnik Hrvatskoga arheološkoga društva« III. Zagreb 1881. str. 124.)

— Iscrizioni Inedite (Narona). »Bulletino« IV (1881.) p. 130, 162; XIII. (1890.) Mljet, s. 85.

— Drevne uspomene o Korčuli. »Bulletino« IV (1881.) p. 90, 123; 187.

— Iscrizioni Dalmate di epoca Ungharese (Curzola). »Bulletino« IV. (1881.) p. 72, 121, 140, 150, 167, 183; V. (1882.) 9, 25, 74, 87, 121, 157, 170; VI. (1883.) 39, 138, 156, 183; XI. (1888.) 74; Blatta di Curzola V. (1882.) p. 186; Bol. VI. (1883.) 141, 155; Kambelovac (Castel Cambio) XII. (1889.) p. 67. Giuppana V. (1882.) 106; Jagnina V (1882.) 107; Isola di Mezzo. Delaphodia (Lopud) VI. (1883.) 61, 72, 91; Kučići (Penisola Pelješac) XII. (1889.); Kuna V. (1882.) 186; Lastovo (Lagosta) VI. (1883.) 140; Mljet XII. (1889.) 119; Ragusa V. (1882) 184; Sabioncello VI. (1883.) 139; Šipan (i. Tauridis). VI. (1883.) 101, 124; Slano V. (1882.) 108, 172, 187; Stagno V. (1882.) 187, VI. (1883.) 11; Stari Majdan (Bosnia) XII. (1889.) 24; Viganj (Rosario) XII. (1889.) Žrnovo di Curzola V. (1882.) 120; XI. (1888.) 74, 88, 120, 132; XV. (1892.) 85.

— Trijemovi u gradu Korčuli (»Slovinac« Dubrovnik 1882. str. 460.)

— Nadpis u Slanom kod Dubrovnika. (»Viestnik« IV. Zagreb 1882. str. 23.)

- Iz dubrovačkog kotara (dopis) »Viestnik« IV. Zagreb 1882. str. 25.
- Mato Kapor starinar. (»Viestnik« IV. Zagreb 1882. str. 108.)
- Dopis iz Korčule. (Viestnik« IV. (1882.) 120; V. (1883.) 20, 60, 90, 118; VI. (1884.) 29, 62, 85, 121; VII. (1885.) 22, 55, 85, 121; VIII. (1886.) 26, 52, 121; IX. (1887.) 25, 51, 89, 92, 121; X. (1888.) 24, 60, 87, 124; XI. (1889.) 56, 87, 119; XII. (1890.) 101; XIII. (1891.) 22, 53, 83, 117; XIV. (1892.) 88.
- Sv. Ilija na Humu kod Žrnova na otoku Korčuli (»Slovinac« Dubrovnik 1883. str. 435.)
- Nadpisi (»Viestnik« V. Zagreb 1883. str. 55.)
- Rimski nadpis iz Korčule (Ibidem p. 70.)
- Ulomci starogrčkoga nadpisa iz otoka Korčule. (Ibidem p. 97.)
- Drevna špilja na otoku Braču kod samostana Stipančića. (Ibidem p. 107.)
- Zvona Sv. Nikole na Korčuli. (Bullettino« VI. (1883.) 181.)
- L'assedio di Curzola. (»Bullettino« VI. (1883.) p. 182.)
- Hercegovački nadpisi (»Viestnik« V. 1883. 116; VI. 1884. 28, 75.)
- Rimski nadpis na Bolu (Ibidem p. 118.)
- Rimski nadpis kod Kambelovca blizu Solina (»Viestnik« VI. Zagreb 1884. str. 56.)
- Kuća na Korčuli. Historičke bilješke. (»Bullettino« VII. (1884.) 79, 95, 111, 127, 142, 158.)
- Старо-српски натпис у Попову Пољу, у Херцеговини. (»Старинар« I. Београд 1884. с. 72.)
- Српски натписи у Херцеговини (Старинар« I. Београд 1884. стр. 142.; III. 1886. стр. 58.)
- У опће о хумкама а напосе о гомилама у Далмацији и у Херцеговини. (»Старинар« II. Београд 1885. стр. 45.)
- Халка на вратима породице пл. Арнерића у граду Корчули (Далмација). (»Старинар« II. Београд 1885. стр. 94.)
- Надпис у Лукшићу код Сплјета. (»Viestnik« VII. 1885. p. 18.)
- Starobosanski nadpisi u Hercegovini (»Viestnik«, VII. 1885. p. 19, 48, 76, 98, VIII. 1886. 14, 36.)
- Starobosanski nadpis u Stonu (»Viestnik« VII. 1885. s. 72.)
- Nadpisi u luci Šipanjskoj kod Dubrovnika. (»Viestnik« VII. 1885. p. 99.)
- Српски натпис у Попову Пољу (у Херцеговини). (»Старинар« III. Београд 1886. с. 21.)
- Средовјечни талијански басориљев са натписом у граду Корчули (у Далмацији). (»Старинар« III. Београд 1886. стр. 22.)
- Старосрпски натпис у Херцеговини. (»Старинар« III. Београд 1886. стр. 23.)
- Рецензија: Bericht über eine Reise in Dalmatien von Otto Hirschfeld und Robert Schneider. Wien 1885. (»Старинар« III. Београд 1886. стр. 31.)
- Краљ Ренат на Шипању. (»Старинар« III. Београд 1886. стр. 64.)
- Крст на Отоку (Бадији) код града Корчуле (хисторијске биљешке). (»Старинар« III. Београд (1886.) стр. 119.)
- Sredovječni pečat grada Korčule (»Viestnik« IX. 1887. p. 31.)
- Čudnovati nadpis na otoku Korčuli. (»Viestnik« IX. 1887. p. 93.)
- Starobosanski nadpisi u Bosni i Hercegovini. (»Viestnik« VIII. 1886. str. 115; IX. 1887., 9, 73, 111, X. 16, 47, 71; XI. 1889. 8, 44, 74, 110; XII. 1890. 4, 39, 84, 117, XIII. 1891. 15, 74, 108; XIV. 1892. 5, 53, 84.)
- Arkeološkičke bilješke s putovanja po otoku Korčuli u mjesecu svibnju 1887. god. (»Viestnik« IX. 1887. p. 104., zajedno s Franom Radićem.)
- Ducale Veneta che si riferisce a Trebinje (Hercegovina). (»Bullettino« X. (1887.) 21.)
- Биљешке о некијем старинама у граду Корчули — и даље — а на примједбе г. Фр. Радића. (»Старинар« IV. Београд 1887. стр. 27, 74, 107.)
- Tri nova predhistorička predmeta s otoka Korčule. (»Viestnik« X, 1888. s. 46., s Franom Radićem.)
- Dodatak o nadpisu hercega Stjepana. (»Viestnik« X, 1888. s. 57.)
- Rimski nadpisi u Bosni. (»Viestnik« X. 1888. p. 99; XI. 1889. s. 23.)
- Bilješke o predhistoričkijem gomilama, špilama itd. u Herceg-Bosni. (»Viestnik« X. 1888. s. 110.)
- Грбови босанскога или српскога постанка у Корчули (у Далмацији). (»Старинар« V. Београд 1888. стр. 22.)
- Средовјечни натписи у Стону (у Далмацији). (»Старинар« V. Београд 1888. стр. 52.)
- Dokumenti o kući na Korčuli. (»Bullettino« XI. (1888.) 25, 42, 53.)
- Otok Korčula pod Vladom Engleškom. (»Bullettino« XI. (1888.) 91, 105, 122, 134, 152, 170, 184; XII. (1889.) 13, 27, 43, 61, 69.)
- Starohrvatski nadpisi u Staromgradu u Dalmaciji. (»Bullettino« XI. (1888.) 151.)
- Starinski pečat s Pelješca. (»Viestnik« XI. 1889. s. 23.)
- Rimske starine u Bosni. (»Viestnik« XI. 1889. s. 23.)
- Dvije drevne lubanje iz Bosne. (»Viestnik« XI. Zagreb 1889. s. 40.)
- Rimski nadpis u Bosni. (»Viestnik« XI. Z. 1889. s. 73.)
- Српски печати у Херцег-Босни. (»Старинар« VI. Београд 1889. стр. 4.)

- Средовјечни натпис у Грацу (у Херцеговини). »Старинар« VI. Београд 1889. стр. 6.
- Старобосански грб у Грацу (у Херцеговини). »Старинар« VI. Београд 1889. стр. 7.
- Средовјечни натписи у Далмацији. (»Старинар« VI. Београд 1889. стр. 59.)
- Латински натпис на цркви у Грацу (у Херцеговини). »Старинар« VI. Београд 1889. стр. 61.
- Старобосанска листина од 1688 (»Glasnik muzeja u Bosni i Hercegovini« 1889. I (2) 57);
- Starobosanski natpis kod Hana Čoršulića (»Glasnik muzeja u Bosni i Hercegovini« I (2) 78);
- Tertibi-ziba u Dalmaciji (»Glasnik muzeja u B. i H.« I (2) 94);
- Starobosanska listina od 1611. (»Glasnik muzeja u B. i H.« I (3) 16);
- Напутак за свету проскомидију у завалском општаку (»Glasnik muzeja u B. i H.« I (4) 83);
- Спанићи на отоку Корчули у Далмацији. (»Старинар« VII. Београд 1890. стр. 42.)
- Hrvatski nadpisi u gradu Korčuli. (»Buletino« XIII. (1890.) 105, 120.)
- Izpravak rimskih nadpisa iz Rame. (»Viestnik« XII. 1890. s. 29.)
- Sredovječni nadpis sa sv. Andrije (otočiča) kod Dubrovnika. (»Viestnik« XII. Z. 1890. s. 29.)
- Predhistorički predmeti s otoka Korčule i poluotoka Pelješca u Dalmaciji (zajedno s Franom Radićem). »Viestnik« XII. Z. 1890. s. 73.
- Sredovječni nadpis na otoku Šipanu (Giurapa, kod Dubrovnika). »Viestnik« XII. Z. 1890. s. 83.
- Grbovi Ohmučevića u Slanom (u Dalmaciji). »Glasnik muzeja u B. i H.« (1890.) II, 40.
- Родовник племића Овчаревића, старином Бошњака, а сада Гучетића у Дубровнику (»Glasnik muzeja u B. i H.« II, 158.)
- Натпис у селу Засеоку; (»Glasnik muzeja u B. i H.« II, 297);
- Средовјечни натпис у Сланому код Дубровника од год. 1420 (»Glasnik muzeja u B. i H.« II, 385);
- Древни босански божак (»Glasnik muzeja u B. i H.« II, 363);
- Печат из Комушине у босанској Усори (»Glasnik muzeja u B. i H.« II, 416.)
- Румуњски натпис ћирилицом писменима на старинској сабљи у Дубровнику (»Glasnik muzeja u B. i H.« II, 417.)
- Starohrvatski nadpis u Konavlima. (»Viestnik« XIII. Z. 1891. s. 121.)
- Српски народни везови I. (Споменик Српске Краљевске Академије VIII, Београд 1891.)
- Стари манастирски печат из Дувна (»Glasnik muzeja u B. i H.« (1891.) III, 213.)
- Стари нацрт смучке жупе усред краљевства Босне (»Glasnik muzeja u B. i H.« III, 274.)
- Средовјечни печат Вида (Нароне), »Glasnik muzeja u B. i H.« III, 306.
- Opaske na starobosanske nadpise do sada objelodanjene u Viestniku itd. (»Viestnik« XIV. Z. 1892. (2. i 3. strana omota) 1., 2., 3. br.)
- Sredovječni natpis na o. Mljetu (u Dalmaciji). »Viestnik« XIV. Z. 1892. s. 71.)
- Il testamento di Pietro Canavelli (Kanelovović) ed altri documenti attinenti all'credita dello stesso Canavelli. (»Buletino« XV. (1892.) supp. III.)
- Звоно на Пељешцу и неке биљешке о Рагу, т. ј. о данашњем Пељешцу. (»Старинар« IX. Београд 1892. стр. 90.)
- Старобосанска панађија на отоку Корчули (»Glasnik muzeja u B. i H.« (1892.) IV, 230.)
- Funeral customs and rites among the Southern Slavs in ancient and modern times. (»The international Folk lore Congress ... 1893.« Chicago.)
- Usi e riti funebri presso gli Slavi meridionali nei tempi antichi e moderni ed altri argomenti per trattati nel mese di luglio 1893. al congresso della folk-lore a Chicago. Zara 1894.
- Увјет Хрвоје, војводе спљетскога, и опшине дубровачке проти Остоји, краљу босанском (»Glasnik muzeja u B. i H.« (1894.) VI, 761.)
- Биљешка о евангелију Манојла Грка. (»Старинар« XI. Београд 1894. стр. 90.)
- Старохришћански златни прстен VII. века, из стонске околице. (»Старинар« XI. Београд 1894. стр. 94.)
- Stećci u selu Popovićim u Konavlima u Dalmaciji. (»Starohrvatska Prosvjeta« I. (1895.) s. 237.)
- Сребрни сталак (тас) из Мостара. (»Старинар« XII. Београд 1895. стр. 111.)
- Starobosanski natpisi u Bosni i Hercegovini itd. (»Starohrvatska Prosvjeta« I. Knj. 1895. str. 40, 87, 146, 231; II. 1896. str. 40, 87, 146, 161, 232.)
- Римски орао с отока Корчуле у Далмацији (»Glasnik muzeja u B. i H.« (1895.) VII, 121.)
- Stećci u Konavlima. (»Starohrvatska Prosvjeta« II. 1896. s. 103.)
- Staro-bosanski nadpisi u Bosni i Hercegovini itd. (»Starohrvatska Prosvjeta« II. (1896.) s. 161, 232.)
- S. Barbara u selu Lombardi (o. Korčula). »Starohrvatska Prosvjeta« II. 1896. s. 242.
- Народни уреси код јужнијех Славена. (»Српски Магазин« I. Нови Сад 1896.)
- Sredovječni natpisi. (»Starohrvatska

Prosvjeta« III. 1897. s. 28, 74, 132; VII. (1903.) s. 17, 88; VIII. (1904.) s. 20.)

— Једна племићка повеља нађена на Корчули («Glasnik muzeja u B. i H.» (1897.) IX, 309.)

— Ivan de Paulis (Pavlović), »Buletino« XX. (1897.) 17.

— Sredovječni natpisi. («Starohrvatska Prosvjeta« III. (1897.) s. 28, 74.)

— Моћи S. Stjepana kralja ugarskoga u Dubrovniku. («Starohrvatska Prosvjeta« IV. (1898.) s. 127.)

— Стари студенички Зборник (Споменик Српске Краљевске Академије XXXVIII., Београд 1900.)

— Kako je opušćelo Grovodanije (Gruž), legenda. («Срђ« I, Дубровник 1902. бр. 4. стр. 292.)

— Utarci neumatičkoga kodeksa u Dubrovniku. («Starohrvatska Prosvjeta« VII. 1903. 68.)

— Трилици код пристаха римокатоличке цркве до свршетка XVI в. у Босни, у Далмацији итд. (Споменик Српске Краљевске Академије XXXIX., Београд 1903.)

— Родословје породице Охмућевића, племенице госноде босанске («Glasnik muzeja u B. i H.» (1904.) XVI, 367.)

— Листина Стефана Томаша од 19. фебруара год. 1450 («Glasnik muzeja u B. i H.» (1905.) XVII, 253.)

— Воџић у Раџишћим. («Срђ« V, Dubrovnik 1906. стр. 753.)

— Народни везови у Конавлима и Книнској крајини. (Споменик Српске Кр. Академије XLII. Београд 1906.)

— Bilješke o strankama o Dubrovniku početak XIX. vijeka. («Срђ« VII, Dubrovnik 1908. стр. 108.)

— Gospar Dzore, dubrovački oridino. («Срђ« VII, Dubrovnik 1908. стр. 186.)

— Такање на о. Лонуду. (Српски Етнографски Зборник XIII. Београд 1909.)

— Народни суд, судије итд. на острву Млету с почетка XV вијека. (Споменик Српске Краљевске Академије XLIX., Београд 1910.)

— Цар Душан у Дубровнику. Дубровник 1912.

— Napomene o narodnom umjeću. Dubrovnik 1913. 8° VIII + 200 pp.

— Corrispondenza archeologica di Pietro Nisiteo e Matteo Capor.

— Murat I. i kršćanstvo.

— Premières traces d'observations pré-historiques chez les Slaves méridionaux aux XVII et XVIII siècles.

— Narodni običaji na otoku Korčuli.

— Bilješke o kulturi Južnijeh Slavena osobito Srbalja.

— Altslovenische und verwandte Denkmäler.

— Imena i prezimena zlatara u Dubrov-

niku. Rešetarov zbornik. Dubrovnik 1931. s. 67.

*

12. VI. 1933. preminuo je u Zagrebu publicista dr. Gjuro Ljubić, (član uredništva »Hrvatske Straže«, bivši pomoćni tajnik Upravnog suda u Zagrebu) u dobi od 30 godina. Osim publicističke djelatnosti pažnje je vrijedna njegova rasprava »Lige i posobe u starom hrvatskom pravu i njihov odnos prema Poljičkom statutu« (u 240. knjizi »Rada« Jugoslavenske akademije u Zagrebu 1931.)

*

Dr. Ivo Pilar (* 19. VII. 1874. u Zagrebu od oca sveuč. prof. Gjura P.) umro je 3. IX. 1933. Iza svršena pravnog fakulteta bio je izvjesno vrijeme student na »Ecole de Droit« u Parisu, poslije različnom službom u Sarajevu, pa između 1905. i 1920. odvjetnik u Tuzli, a potom do smrti u Zagrebu. Zanimao se isprva i umjetničkim pitanjima, surađujući u »Viencu«, »Nadi« (Sarajevo) i u »Hrvatskom Salonu«, pa i u zagrebačkoj »Novoj Evropi«. Politizirao je aktivno i teorijski. Potkraj života, u godinama iza Rata bavio se sociologijom (jedan od osnivača zagrebačkog Sociološkog društva) i zatim problemom bosanskih patarena i uopće onda vjerom starih Sloviena (preveo je n. pr. 1928. za »Starohrvatsku Prosvjetu« n. s. II. iz rukopisa studiju prof. Jana Peiskera: Koje su vjere bili stari Slovieni prije krštenja?). M. o. ovo su znatniji radovi dr. I. Pilara:

— Nadbiskup Stadler i Hrvatska Narodna Zajednica (za Bosnu i Hercegovinu) 1910.

— Svjetski rat i Hrvati (1915.) pod pseudonimom Dr. Juričić.

— Die Südslawische Frage und der Weltkrieg (1917.) pod pseudonimom I. v. Südländ.

— Bogomilstvo kao religijozno-povjestni te kao socijalni i politički problem. Zagreb 1927.

— Kako su nastala »Zapamćenja fra Grge Martića?« («Napredak«, Sarajevo 1930.)

— Kriza kapitalizma. »Mjesečnik« Pravničkog Društva u Zagrebu 1931.

— O dualizmu u vjeri starih Sloviena i o njegovu podrijetlu i značenju. »Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena« XXVIII. 1. izd. Jugoslavenske akademije u Zagrebu 1931.

*

O. g. pokosila je smrt (12. IX.) i jednog starinarski revnog člana Družbe Braće Hrvatskog Zmaja (obnova grada Ozlja), Stj. pl. Platzera, koji je i prema nastojanju »Narodne Starine« pokazivao otvoreno svoje simpatije. I ako starinom Nijemac i odrasao

više u njemačkom ambijentu odnosio se vrlo lojalno prema narodnoj cjelini u koju su došli njegovi pretci. Djed mu Joseph, potomak plemićke obitelji u Koruškoj, bio je zet Johanna Sangilla von Frundsberg, koji je 1821. osnovao u Varaždinu tiskaru, a nakon Sangilline smrti kupio ju je rečenj Joseph von Platzer za 4.000 for. na dražbi. (Zagrebački tiskar Albrecht — poslije Gajeve tiskare — bio je opet zet Platzerov!). Platzer je 1840. osnovao u Varaždinu litografiju, 1842. nakladnu knjižaru, 1844. posudbenu biblioteku. Poduzeće je naslijedio sin, a njegov sin, Josephov unuk, Stjepan (* 1867.) preuzeo je varaždinski posao 1895., a upravu Albrechtove tiskare u Zagrebu 1910., dok je varaždinsku tiskaru preselio

1924. u Zagreb, ali ju je mogao održati samo do 1927. God. 1898. izdavao je u Varaždinu tjednik »Hrvatska Pošta«, 1905. i 1906. humoristički list »Stefek z mustači«, Stjepan pl. Platzer sudjelovao je i u nacionalnom buđenju Međimurja. 1914. bio je predsjednik »Saveza štampara Hrvatske i Slavonije«. Imao je prilično materijala za historiju obiteljskih tiskara, koji je i sam upotrebljavao u svojim člancima, no rado ga je ustupao i historičarima (isp. n. pr. u »Narodnoj Starini« VII. (1928.) str. 201.). Pažnje mu je vrijedan i članak u »Grafičkoj Reviji« Izum i razvoj štamparstva u Hrvata, u kojem je revidirao mnoge krive navode Klaićeve monografije o knjižarstvu i površnosti u zborniku »Znameniti Hrvati«.

PUBLIKACIJE

Др. Алекса Ивић, Архивска грађа о српским (и хрватским) књижевним и културним радницима I 1740-1880, II 1790-1897, 2 књиге, Београд-Суботица 1926., 1931.

Moderna historijografija osniva svoje prikazivanje povjesnog zbivanja na pisanim dokumentima u kojima je savremena ruka fiksirala misli i događaje svoja doba. U arhivima gdje su pohranjene goleme množine historijske građe, ona nalazi gotovo neiscrpljiv materijal za izučavanje komplikovane mreže političkih i kulturnih odnosa prošlih vremena. Još pristupačniji postaje taj materijal, kad se sistematski sređene zbirke dokumenata štampom publikuju. Štampa je pouzdani čuvar dokumenata, ona će nam bar u prepisu sačuvati dragocijeni historijski zapis i onda, kad bilo kojim načinom nestane originala. Za nauku su od naročite važnosti arhivi glavnih političkih i kulturnih centara Evrope s kojima je bila povezana sudbina mnogih država i naroda. Za nas Južne Slovjene bio je takav centar stoljećima u Beču, i u njegovim arhivima nalazimo dokumenata za našu historiju više nego u samim našim domaćim zbirkama. Svaka publikacija za nas važnog povjesnog materijala iz bečkih arhiva velik je dobitak za našu nauku, pa će i najnovije sveske bečkih akata što ih je sabrao dr. Aleksa Ivić u izdanju Srpske Kraljevske Akademije unijeti novooga svjetla u naše kulturne i političke prilike XVIII i XIX stoljeća.

Baveći se svojim istraživanjima u bečkim arhivima prepisao je citirani izdavač, profesor pravnog fakulteta u Subotici, mnoge spise koji se tiču naših javnih radnika, Hrvata i Srba, u XVIII i XIX stoljeću. Štampom

je izdala dosad dva sveska tih dokumenata Srpska Kraljevska Akademija u svom Zborniku za istoriju, jezik i književnost srpskog naroda (II odjeljenje).

Ova zbirka dobiva osobitu vrijednost još i time što su u njoj publikovani mnogi dokumenti koji su izgorjeli prigodom požara čuvene bečke palače pravde (Justitzpalast). Za vrijeme uličnih nemira u Beču zapalila je razarena gomila radnika 15 jula 1927 palaču pravde i tom je zгодом izgorio čitavi arhiv Ministarstva unutrašnjih poslova. Ogromna množina dokumenata neprocjenjive historijske vrijednosti propala je zauvijek i nauci je time nanesena nenaknadiva šteta. Jedan dio toga arhivskog blaga što se odnosi na našu najnoviju historiju sačuvan je ipak u spomenutoj zbirci zaslugom dra Ivića.

Osim dokumenata iz brojnih mađjarskih arhiva pa iz arhiva Ministarstva unutrašnjih poslova (Das allgemeine Archiv des Ministeriums des Innern) u Beču koji su požarom uništeni, još su u ovoj zbirci priopćeni spisi iz Ratnog arhiva (Kriegs-Archiv) i iz Državnog arhiva (Haus-Hof- und Staats-Archiv), a radi potpunosti dodani su i dokumenti iz arhiva Joce Vujića u Senti te nešto iz Nacionalne biblioteke (prije Hof-Bibliothek) u Beču, itd. itd.

Dok se prva knjiga ograničila isključivo na srpske radenike, u drugoj ima prilično građe o Hrvatima. Auktor je korigirao prvotne intencije u prvoj knjizi, jer se uvjerio u povezanost materijala: i Srbima i Hrvatima u modernom vijeku njihove historije podjednako se krojilo i sudilo u Beču i Budimpešti, pobijanje interesa jednih i drugih međusobno se ispreplitalo. I u prvoj knjizi preodličan je materijal za buduću histori-